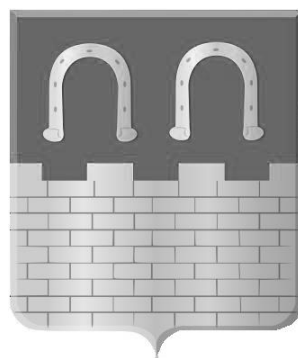

De Wildenborcher

Kwartaaluitgave voor iedereen die zich verbonden voelt met de Wildenborch

December 2021

Beste Buurtgenoten,

'Hopelijk kunnen we in 2021 corona definitief achter ons laten en alles wat we in 2020 zo hebben gemist, dubbel en dwars inhalen'. Hiermee eindigden we vorig jaar december "Beste buurtgenoten". Helaas was de realiteit anders en hebben we eind 2021 nog steeds te maken met regels en beperkingen om het aantal corona besmettingen terug te dringen. We blijven hopen dat er in het komende jaar weer veel activiteiten georganiseerd kunnen en mogen worden in ons buurtschap. En natuurlijk dat ook het verenigingsleven weer gaat bloeien.

In deze Wildenborcher feliciteren we drie bruidsparen die in de afgelopen periode een jubileum vierden: Gerrie en Ben Kistemaker vierden hun gouden huwelijk, evenals Hanny en Hans Ezerman. Riek en Piet Vliem waren zestig jaar getrouwd en vierden dus hun diamanten huwelijk.

Ben Godtschalk en Vronie Hakkenbroek verhuisden van de Kapelweg naar de Emmalaan in Zutphen. Ook zijn beiden 80 jaar geworden. Tijdens een aangeklede 'Schoot an' werd hun verjaardag gevierd en afscheid genomen als buurtgenoten.

En verder:

- Naoberschap, Aad van de Kamer vertelt
- Kathy de Vries ging langs bij André en Jess Mensink om te horen hoe zij tegen het naoberschap aankijken en we plaatsen nog een artikel uit het boek van meester Heuvel
- Ook ging Kathy op bezoek bij Roseanne Trijsburg. Zij fietste van Auschwitz naar Westerbork, een fietstocht met als doel om de jeugd te laten beseffen dat vrede en vrijheid niet vanzelfsprekendheid zijn
- Zoete klanken zweefden op zondag 8 augustus over het water, door het bos en langs de paden van de Wildenborch. Jennine doet verslag van de concertdag
- Buiten-gewone planten: De sleedoorn, door Jess
- Gijs van den Biggelaar geeft het recept voor die lekkere Oostenrijkse Kaiserschmarrn
- Marleen van Gogh woont nu aan de Kapelweg, zij stelt zichzelf voor
- Anja Sprukkelhorst verzorgde de Kinderpagina
- Het Postvak In wordt gevuld door Rick Berenpas
- Wilfried Pluim is nieuw als schrijver voor De Wildenborcher. Zijn vuurdoop is een artikel over de bekende 'Grolse handsen', hij ging op bezoek bij Henk Winkels die deze vuisthandschoenen graag draagt.

Door de aangescherpte regels rondom de corona-pandemie wordt het toch wat onzeker of de winterwandeling en nieuwjaarsreceptie door kunnen gaan. De Kapelcommissie is en blijft positief en gaat door met de voorbereidingen. Dus, als het kan, zijn zij er klaar voor! Wat zou het mooi zijn wanneer we elkaar dan allemaal weer kunnen ontmoeten.

Bedankt voor ieders bijdrage in 2021. Hopelijk kunnen we ook het komende jaar rekenen op voldoende input om weer vier mooie Wildenborchers te kunnen samenstellen.

Fijne feestdagen en een in alle opzichten voorspoedig 2022.

Vriendelijke groet van de redactie, Joke, Kathy en Reinier.

Redactiegegevens

Onze telefoonnummers en e-mailadressen:

Joke Wiltink	(0575) 55 67 48	wiltwess@gmail.com
Reinier Klein Brinke	(0575) 55 65 12	reinierkleinbrinke@planet.nl
Kathy de Vries	(06) 53 15 33 79	kathy.devries@xs4all.nl

Inzenden copy voor de volgende Wildenborcher: vóór 20 januari 2022

Naar: E-mail   wiltwess@gmail.com
WhatsApp   (06) 10 27 75 47
Schoolhuisweg 2

Bezorging:

Als u ook De Wildenborcher wilt ontvangen of als er bezorgproblemen zijn, meld dit dan bij één van de redactieleden. Wij geven het door aan Erik Ebbink, hij coördineert de bezorging.

Abonnee op de digitale Wildenborcher?

Bent u geabonneerd op de digitale Wildenborcher en neemt u een nieuw e-mailadres, geef dit dan tijdig door aan Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl. Zo mist u geen uitgave van ons buurtblad.

Bijdrage Wildenborcher

De Wildenborcher wordt steeds met veel enthousiasme door vrijwilligers gemaakt en bij u thuis bezorgd. Een vrijwillige bijdrage voor de drukkosten kunt u overmaken naar:

IBAN: NL95RABO 0366412353 ten name van Kapel Wildenborch, onder vermelding van 'De Wildenborcher'.

Verhuur Kapel

Wilt u informatie over mogelijkheden, beschikbaarheid etc., neem dan contact op met Hans Ezerman. Email: hans.ezerman@gmail.com of telefoon: (06) 12 15 54 74.

De Wildenborchse Kapel

Winterwandeling en Nieuwjaarsreceptie: We blijven hopen!

We hadden (en hebben nog steeds) hoop dat de winterwandeling op zondag 2 januari en de nieuwjaarsreceptie op vrijdag 7 januari, misschien met wat aanpassingen, door kunnen gaan.

Maar eerlijk is eerlijk: Er verschijnt wel een hele dikke donkere wolk.

De toenemende coronabesmettingen en ziekenhuisopnames hebben ertoe geleid dat er, met ingang van zaterdag 13 november jl., nieuwe beperkende maatregelen van toepassing zijn. Bij het ter perse gaan van deze Wildenborcher is het nog onduidelijk hoe de regels begin januari zullen zijn.

We zijn als Kapelcommissie positief ingesteld en gaan door met de voorbereidingen om er voor te zorgen dat we klaar zijn voor een mooie winterwandeling en gezellige nieuwjaarsreceptie.

Als het kan en mag zien we jullie heel graag op zondag 2 januari en op vrijdag 7 januari:

Winterwandeling

Zondag 2 januari

Erik Ebbink en Noam Shalgi zijn er weer in geslaagd een prachtige route samen te stellen. Er kan gekozen worden uit een korte (plm. 7 kilometer) en een langere route (plm. 14 kilometer). Onderweg wordt op diverse plekken op de midwinterhoorn geblazen.

En natuurlijk ontbreekt tijdens de wandeling de erwtensoep en de glühwein of chocolademelk niet. Bij terugkomst in de Kapel is er voor de deelnemers een heerlijk belegd broodje, verzorgd door Taveerne De Wildenborcherhof. En ook deze is inbegrepen bij het inschrijfgeld! De Mölledeerns zorgen in de Kapel weer voor een gezellig deuntje muziek.

Starten op zondag 2 januari bij de Wildenborchse Kapel tussen 11.00 uur en 13.00 uur.

Kosten voor deelname € 9,- t/m 12 jaar € 4,50

Nieuwjaarsreceptie

Vrijdag 7 januari

Het is een goede gewoonte in ons buurtschap om aan het begin van het nieuwe jaar een nieuwjaarsreceptie te houden. Een gezellige avond waar jong en oud elkaar, onder het genot van een drankje en de echte Wildenborchse knakworst, het allerbeste wenst. Handen schudden en/of een knuffel zal zeker nog niet kunnen. Als het door kan gaan beginnen we met een gezamenlijke toast. Dus de koffie drinken we dit jaar thuis alvast.

Aanvang 20.00 uur in de Kapel

Nogmaals, bovenstaande is allemaal nog onder groot voorbehoud.

We wachten de ontwikkelingen in de komende weken af en nemen in de tweede helft van december de definitieve beslissing. In weekblad Contact en op Facebook zullen we de besluiten kenbaar maken.

Namens de Kapelcommissie alvast hele fijne feestdagen en blijf gezond!

Reinier Klein Brinke, voorzitter

Winter op komst, wanten aan?!

Tegenwoordig weten we allemaal dat de aarde opwarmt en we enorm ons best moeten doen om de mondiale stijging van de temperatuur (*global warming*) onder de anderhalf of twee graden te houden. En we weten ook dat de winters vroeger veel, heel veel, kouder waren dan tegenwoordig, of niet dan? Maar toch hebben we nog steeds een goede kans op een paar erg koude dagen. Dat heeft de afgelopen winter wel weer laten zien, weet je nog, met die bergen sneeuw?

Maar: “*a' j neet naor buutn gaot, kom ie ok nargens*”. En of je nou naar school, kantoor, winkel of wat dan ook moet, zodra je je warme huis (of auto) uitstapt, kan je letterlijk in de kou staan. En dan is een paar warme handschoenen wel zo fijn. Tegenwoordig kopen we dan bijvoorbeeld heel gemakkelijk, online, de allerbeste skihandschoenen. Wonderen van innovatie en moderne vezeltechnologie, warm en waterdicht, met fleecе en ademende membranen. Maar vroeger moesten de dames aan het werk, breien!

In onze contreien, niet zo ver buiten de Wildenborch, om precies te zijn in Groenlo (*Grolle*) heeft dat geleid tot een opvallende ontwikkeling. Daar zijn namelijk de zogenoemde “Grolse wanten” ontstaan. Ongeveer tweehonderd jaar geleden werden ze gebreid en gedragen door schapsherders op de heidevelden rond Groenlo. Een andere naam voor de wanten daar is dan ook “Scheepershansken”.

Het fijne van deze zuiver wollen wanten is, dat ze veel warmer zijn dan gewone gebreide wanten. Dat is het resultaat van een bijzondere breitechniek op twee handen. Dit is een vorm van traditioneel vakmanschap die eerst van de herders op de Grolse vrouwen en later van moeder op dochter werd overgedragen.

Ook bijzonder aan de Grolse Want is het kenmerkende patroon, dat wel Scandinavisch lijkt maar echt Achterhoeks is. We zien een patroon met wit-blauwe blokjes, een rand van rode blokjes en in het midden een vierkant en een achthoek. Hierin kun je een symbool voor de oude vesting *Grol* zien, maar ook wel een zonnewiel.

Ongeveer honderd jaar geleden breiden Groenlose dames de wanten voor de firma Heimans die ze in binnen- en buitenland verkocht. Tegenwoordig wordt de traditie hoog gehouden door de Sociëteit Grolse Wanten, met een aantal vrijwilligers. En er zijn meer producten ontwikkeld zoals mutsen, babyslofjes, onderleggers enzovoorts. Nu worden sinds dit jaar in Groenlo van half tot eind oktober de Grolse Wanten Weken georganiseerd, waarbij overal in de stad het kenmerkende motief te zien is.

In de Wildenborch worden de traditionele wanten van oudsher ook gedragen. Zo is onze eigen Henk Winkels nog altijd de trotse bezitter van een paar *handsen*, zoals ze hier in de Wildenborch worden genoemd. En Henk zegt daarover: “*Deze voeshandsen zijn minstens tien jaar geleden gebreid door de dames van De Wehme voor de bazaar van de Welfare Vorden. Ik heb 't stof d'r maor ef'n affeklopt.*”

Gouden bruiloft

Op 15 september jongstleden waren wij, Ben en Gerrie Kistemaker, 50 jaar getrouwd. Om dit te vieren hebben wij op 18 september een groot feest gegeven bij ons eigen huis.

Veel voorbereidingen gingen hieraan vooraf. Partytenten, belichting, een springkussen voor de kleintjes, ijscokar, muziek, overal waren zitjes gecreëerd met 's avonds een vuurtje, catering, aan alles was gedacht. Er was een heuse kraam waar broodjes hamburger en een zakje friet afgehaald konden worden.

Het Lochems mannenkoor heeft ons toegezongen en onze dochters haalden ook mooie herinneringen op aan de afgelopen jaren.

Het was prachtig om te zien dat iedereen zich goed vermaakte, jong en oud, met een hapje en een drankje.

Bedankt voor iedereen die er was en ons op welke manier dan ook geholpen heeft en voor jullie komst om dit feest tot een succes te maken.

Wij hebben genoten en geproost op het leven en zijn dankbaar dat wij deze mooie herinneringen met ons meenemen.

Ben en Gerrie Kistemaker

Onze wens voor jullie is wat het Lochems Mannekoor in het laatste couplet zong:

*Wij wensen met elkaar
U menig gezond jaar!
Geniet van elke dag
Begin die met een lach!
Ga samen rustig door
Op 't ingeslagen spoor!
Dan gaat het nooit verkeerd:
Gefeliciteerd.*

8 oktober Hanny en Hans Ezerman 50 jaar getrouwd

In het jaar dat Juliana 23 jaar Koningin is; dat de zes landen van de EEG en het Verenigd Koninkrijk, het eens worden over de aansluiting van het VK bij de Euromarkt; Idi Amin president wordt in Oeganda; er in Nederland ruim 13 miljoen mensen wonen; een brood fl. 0,39, een kilo suiker fl. 0,56, een kilo riblappen fl. 3,24 en een liter bier fl. 0,58 kost, treden Hans en Hanny als één van de 122.000 stellen dit jaar in het huwelijk en wel op vrijdag 8 oktober. Het is een wat koele dag, half bewolkt, half zonnig, waarop ze elkaar het ja-woord geven.

Het is inmiddels een 14 dagen na de heuglijke datum, dat ik bij Hans en Hanny aan de keukentafel zit, precies tussen de data in waarop ze hun 50 jaar huwelijk vieren met familie en met vrienden en bureu.

Natuurlijk ben ik wel benieuwd hoe ze elkaar hebben leren kennen en gelukkig

willen ze me dat wel even uit de doeken doen. Het toeval wil dat het huis, waarin nu Hanny en Hans wonen, eerder bewoond werd door Harry en Frieda te Lindert. Hans en Harry waren toen collega's. Bij Harry en Freda werd op zeker moment zoon Paul geboren en zoals het een goede collega betaamt, gaat Hans op kraamvisite bij de familie Te Lindert. Laat dáár nu net een leuke kraamverzorgster zijn die Hanny heet!! En tja, dan komt van het één, het ander.

Op mijn vraag hoe en wie de eerste stap nam, kijken Hans en Hanny elkaar wat lachend aan, waarop Hans zegt: "Ja, dat zal ik wel geweest zijn. Ik heb vast gedacht, meteen maar vragen, want anders wordt 't niets en loop ik haar misschien mis". Hanny knikt beamend: "Ja, dat denk ik ook, dat jij het initiatief nam". Daar hebben ze nooit spijt van gehad trouwens, denk ik zo.

In maart 1972 wordt zoon Martijn geboren, de liefde bekroond! En,... in april 1972 kunnen ze hun intrek nemen in het huis aan de Wildenborchseweg. Ook dat is een leuk verhaal: Hans hoorde van Harry als eerste dat zij van plan waren te verhuizen naar het ouders huis van Frieda (fam. Braakhekke aan de Vordenseweg). Met deze informatie ging Hans naar 'Ome Gert' (van Ark) en vroeg of het mogelijk was, de woning samen met Hanny te huren. En zo is het gekomen. In oktober 1973 werd een dochter geboren: Kristie. Het gezin was compleet. Er werd hard gewerkt, Hanny in de 'kraam' en als huishoudelijke hulp, Hans in de bouw. Opa en oma Klein Geltink pasten vaak op de kinderen, waarbij ook de moestuin door hen werd verzorgd. Geitjes in de kleine weide (leuk voor de kinderen), een mooie tijd. Veel heeft Hans zelf opgeknapt in en aan het huis, waarin ze nu nog steeds met veel plezier wonen.

Hun gezin werd in loop der jaren uitgebreid met schoonzoon Rob, schoondochter Ilse en kleindochters Elke, Maud, Manou en Evi.

Ze genieten ervan dat is me wel duidelijk als ik de mooie grote gezinsfoto aan de muur zie.

Hans en Hanny, we wensen jullie samen nog vele mooie, gezonde jaren toe!

Alma van der Schoot

Concertdag op de Wildenborch - 8 augustus 2021

Wie in de buurt van de Wildenborch woont, heeft het op 8 augustus kunnen horen. Zoete klanken zweefden over het water, door het bos, langs de paden tot ze de oren van onze naaste burens bereikten.

Wie langs de Wildenborch reed die dag, heeft het kunnen zien. Het weiland stond vol auto's, mensen liepen opgewekt richting het Huis, tot ze uit het zicht verdwenen, de tuin in.

Wie richting Koetshuis keek, zag de twee ronde tenten staan, waarin de mensen van Hotel Restaurant Bakker druk in de weer waren om alles klaar te maken voor de lunch, die halverwege de dag werd geserveerd.

Het was een feestelijke dag, dat was aan alles te horen en te zien. Op de Wildenborch kwamen cultuur en natuur weer samen. Op het grasveld achter het Huis stond een grote tent langs de prachtig bloeiende border. Daar werden in de ochtend en in de middag steeds twee concerten gegeven, in samenwerking met het Nationaal Jeugd Orkest (NJO).

Pelargos kwartet

Sweelinck Koperkwartet

De bezoekers luisterden naar de musici van het Pelargos kwartet en van het Sweelinck Koperkwartet, met zicht op de bloemen en over het gras op de Karpervijver. Die combinatie zorgde voor een bijzondere sfeer, die wij al eerder meemaakten bij muziek in de tuin, maar die ons toch ook dit keer weer verraste.

Het is heel veel werk om zo'n dag te organiseren. De goede samenwerking met het NJO, de vele enthousiaste reacties van de bezoekers en het gevoel dat de Wildenborch echt leeft op zo'n dag, zijn echter zo inspirerend, dat we vol verwachting uitkijken naar volgend jaar, in de hoop dat we dan weer een mooi programma kunnen presenteren. Wie weet kunnen we dan óók veel naaste burens in onze tuin verwelkomen!

Hou onze website in de gaten: www.wildenborch.nl

Jennine Staring

Naoberschap in de tijd van meester Heuvel

Naoberschap was in de 19^e eeuw in de Achterhoek al heel gewoon. Dit wordt overduidelijk wanneer je het boek 'Oud-Achterhoeksch boerenleven het heele jaar rond' van 'meester' Hendrik Willem Heuvel (1864-1926) leest.

Wie was H.W. Heuvel?

Hendrik Willem Heuvel was onderwijzer in Laren (Gld), schoolhoofd in Gelselaar en Borculo. Hij is bekend geworden als schrijver over Achterhoekse streekgeschiedenis en volkskunde (bron: Wikipedia).

In 2020 verscheen de twaalfde druk, deze kreeg als titel: Oolde, mijn Oolde 'Oud-Achterhoeksch boerenleven, het heele jaar rond'.

Het boek is uitgegeven door uitgeverij Aspekt
ISBN nummer: 978 94 6338 854 2

In de september-editie plaatsten we een deel uit het hoofdstuk 'Een sterfgeval in de buurt', hieronder het hoofdstuk 'Nieuwjaarsdag'.

Nieuwjaarsdag

Als we op den Nieuwjaarsmorgen wakker worden, is het melken en voeren van het vee al in vollen gang. De boer en vooral de boerin, heeft nooit heelemaal vakantie, al brengt de winterdag wat verademing.

Aan alle huisgenooten wensch ik veel "Heil en Zegen" toe en geef aan Vader en Moeder een berijmden zegenwensch, dien we in school geschreven hebben en dien ik zoolang stillietjes bewaarde. Bij het vlamvend haardvuur geniet ik een "ölliekrabbe" met een kopje koffie.

Alles lijkt zoo nieuw en vreemd. Het jaar, dat voor ons ligt, lijkt zoo eindeloos lang. In den gelukkigigen tijd der jeugd duren een dag en een week zooveel langer.

In de schemering ga ik naar buiten. 't Weer is zacht en stil. In 't Oosten boven den bleeken glans van den dageraad flonkert de morgenster zoo liefelijk. De hanen kraaien in de buurt en voorspellen een nieuwen dag en een nieuwen tijdkring.

Moeder zegt: "Ik ben altijd blij, als we weer Nieuwjaar hebben. Je kunt dan al gauw merken, dat het langer licht blijft des avonds. 's Morgens blijft het nog een tijd donker. Maar de dagen lengen. Driekoningen scheelt het al een hanenschreê, zeiden de oude menschen." Moeder leeft zoo mee met de natuur en heeft een bijzondere gave van waarnemen.

Na het morgenmaal – weggen en krentenbrood vanwege den hoogtijd – gaan wij jongens, Jan Willem, mijn oudste broertje en Jan Hendrik de jongste, die pas naar school gaat, en ik, de buurt in om "Nieuwjaar te winnen". De buurt of liever de "naoberschap" is lang niet zoo uitgestrekt als de buurschap Oolde, die wel een vijftig boerderijen, groote en kleine telt. De naoberschaop bestaat uit een tien of twaalfstal der dichtst bijwonenden, die elkaar helpen "in weelde en in armoed", d.i. bij bruiloft en groeve, bij 't richten van een nieuw huis en 't kalven van een koe en zoo meer, alles zonder belooning in een soort communisme.

Eerst gaan we naar onzen buurman, de Lanever, aan de overzij van den weg, waar het achterhuis met het diepe onderschoer tusschen grauwe leemwanden op onzen brink uitkomt.

Achter de hoge eikenwallen van onzen kamp ligt het leemenhuisje van Straalman en daar verder tusschen heide en dennen de Pösse. Aan 't einde van een eikenlaan komen we bij het Freulink.

't Zijn allemaal daghuurdersmensen, die van 't voorjaar af, gedurig bij ons werken en die Vader weer helpt met de "peerdjochte" (paardehulp) bij mesten en ploegen, voor wie hij op de kar zaad meeneemt naar den mulder en brood meebrengt van den bakker en zooveel meer.

Naar 't Zuiden liggen groote hofsteden als Vlierhof, Holterman en Klein Oonk. Overal brengen wij een bezoek. We schieten "pleerdöpkes" op onze pistooltjes en stormen dan met een "völle heil en zegen in 't ni'je jaor", naar binnen. Overal ontvangen wij een kleine erkentelijkheid: een ölliekrabbe, een pöfferken, een appel, een paar walnoten, soms ook een "dröpken uut 't glas", b.v. een mondjevol anijs of "klöngel-Aöle" (jenever met stroop) en bij een iemker echte meê van gegisten honig. "Dat zal oe niks hinderen," zegt de vrouw.

Aardig, zoo in alle huizen te komen en te kijken, hoe het daarbinnen uitziet. En nog aardiger haast, dat zwerven in een vroolijk kindertroepje over alle wegen en paadjes, over kampen en door weiden, over heidevelden en door dennenbosschen. Overal, tot in verren omtrek, hoort men het knallen van geweren en pistolen. De lucht is vol van "gelukzalig Niejaor".

Des voormiddags gaan de menschen ter kerk en des namiddags ziet men de getrouwde mannen in groepjes van huis tot huis gaan, al vroolijker en luidruchtiger wordend. Te avond zit het jongvolk in de herbergen, al vrijend en drinkend. Het dansen was toen alleen nog bij de burgers in de mode, maar is allengs bij de boeren in zwang gekomen. Zoo'n "uutegoansaovond" geeft door de vele möndjesvol – want men dronk nog uit één glas, dat rondging in den kring – wel eens heete koppen en ruzie met "houwen en snieên" en als gevolg "brommen in het hok" vanwege het zalig Nieuwjaar.

*Bron: Oolde, mijn Oolde 'Oud-Achterhoeksch boerenleven, het heele jaar rond'.
De tekst is geplaatst met toestemming van uitgeverij Aspekt.*

Naoberschap

Na mijn opleiding als hovenier zou ik gaan werken bij mijn vader in Schoorl. Maar Mien Ruys had mijn tekenwerk gezien en raadde mij aan om naar Boskoop te gaan voor een studie als tuinarchitect. Toen ik daar studeerde kreeg ik belangstelling voor de boomteelt. Na een half jaar ging ik naar de overkant van de gang verder voor boomteelt. Na vier jaar wilde ik in Boskoop blijven, dus op zoek naar een stukje land om een bedrijf te beginnen. Maar de baas waar ik werkte zei dat hij mij wel geschikt vond om zijn bedrijf over te nemen. Een bedrijf dat alleen enorm veel jonge stekken maakte en dan één of twee jaar op het land door kweekte voor heel veel naar het buitenland. In de zestiger jaren kwam de vraag uit Duitsland om de jonge planten te kweken in potjes. Dat werkte voor hen veel sneller dan die losse wortels in een grotere pot te zetten. Met nog drie kwekers gingen we het uitproberen. Maar al snel kwam ik er achter dat de Boskoopse veengrond veel te slap was om er plantjes in pot op te zetten. Ieder jaar was alles verzakt.

Inmiddels was ik getrouwd met Mien en zij was het met mij eens dat ik op zoek ging naar land of een bedrijf op zandgrond. Al zoekende kwamen we op een bedrijf dat te koop stond in Barchem. Na onderhandelen werden we het eens en konden wij ons bedrijf en huis over doen aan een Boskoper en wij verder aan de Wildenborgseweg in Barchem. Dat was 19 oktober 1973.

In Boskoop werkte bij ons een leerling wiens vader had gewoond in Gorssel. Hij raadde aan om zo snel mogelijk kennis te maken met de mensen rondom. Ik was iedere dag weg naar Boskoop om mijn bestelde planten te leveren en op de terugweg een vracht van nog niet verkochte planten en gereedschap mee terug te nemen, dus stond Mien er alleen voor om alvast kennis te maken met de mensen rondom.

Dat ging heel goed, ze kwam in contact met twee families Bannink, familie Brinkerhof, familie Koning, familie Knoef, familie Bolt, familie Specht, familie Hazewinkel, familie Jansen, familie Wentink, familie Langwerden en familie Lindenschot. Toen ik wat meer ruimte kreeg ben ik bij Groot Nuelend geweest. Zij woonden eerder waar wij nu wonen. Vier jaar eerder waren zij verhuisd naar Vorden en Haverkamp verkocht het bedrijf weer aan ons. Groot Nuelend had een grote kring van naasten. Ook al omdat het gebruikelijk was dat je twee naasten had met paard en wagen, voor in geval van overlijden. Zij raadden aan om de kring waar Mien was geweest over te nemen als naasten.

Familie Jansen en familie Specht hadden plannen om uit de buurt te verhuizen, dus die hebben wij maar even gekend. Bijna alle namen van het begin toen wij hier kwamen zijn veranderd, maar wel de buurt rondom zijn nog steeds naasten voor ons. Bertus Bannink is nu naaste. Zo ook is Janny Bannink, die getrouwd is met Wim Sligman, ook naaste en woont nu aan het eind van de Stuwijk. Waar zij eerst woonden is nu Marty en Anja Sprukkelhorst met moeder Johanna Tragter onze naaste. Brinkerhof is nu Adelhard en Janny Bergwerff als naaste. Koning is nu Erik en Elly Gies als naaste. Henk en Betsie Koning zijn nog naaste gebleven, maar wonen nu in Ruurlo. Vader en moeder Knoef zijn overleden, dochter Dinie is getrouwd met Frits Pladdet. Hij is helaas ook overleden, maar de naam als naaste is gebleven. De dochter van Dinie, Ingrid woont er bij in en is getrouwd met Johan Addink. Wentink woont alleen en is nog naaste. Lindenschot is verhuisd naar Vorden en is nog naaste gebleven. Op die plaats als naaste zijn nu Jan en Anja Slagt. Annie Langwerden is gebleven maar heeft nu de kinderen erbij als naaste. Hanna Bolt woont nu in Ruurlo en haar plaats aan de Polsteeg is nu overgenomen door Jacobus en Elvire Trijsburg als naaste. Daarnaast, verderop was eerder Specht. Nu wonen daar Kathy de Vries en haar echtgenoot als naaste. Kort na Specht hebben er meer mensen gewoond, maar die hebben nooit met ons gesproken. Aan de Stuwijk wonen nu drie Van Ditshuizen's. Twee daarvan zijn bij ons ook naasten. Freddy en Mariska van Ditshuizen en Herman en Riet van Ditshuizen. Deze wonen al weer heel wat jaren, afzonderlijk van elkaar, op het bedrijf van Hazewinkel. Toen ik bij Hazewinkel kwam om naaste te worden werd er duidelijk gezegd dat, als er een koe moest kalveren, ik kon worden opgeroepen en dat is ook meerdere keren gebeurd. Herman van Ditshuizen woonde nog niet zo lang hier toen ik werd gevraagd of ik eind van de middag de zoon wilde helpen met voer verdelen langs de koeien. Herman lag op bed met een hernia, dus ik kwam elke namiddag, zonder moeite, de zoon helpen. In de middag werden de balen van twee soorten gras al klaar gezet en samen moesten wij die uit verdelen.

Mien was de enige vrouw die tijd had en met de auto kon rijden. ze heeft voor de oudere dames veel ritten gemaakt naar de stad, ziekenhuis en huisarts. Als ik op weg was naar Boskoop kon Mien altijd bellen naar Brinkerhof om te helpen als er vracht gelost moest worden. Dat heeft ons goed gedaan.

Aad van de Kamer

Naoberschap zoals Jess en André het zien.

Zaterdagavond, de kachel brandt en ik mag tijdens deze heerlijke herfst aanschuiven aan tafel bij Jess en André Mensink aan de Nijlandweg. Ik ben benieuwd hoe zij eigenlijk tegen naoberschap aan kijken.

Beiden komen namelijk uit andere contreien dan d'n Wildenborch. André, geboren in Groenlo en opgegroeid in de stad Borculo, is niet bekend met het naoberschap zoals we dat hier kennen.

In Borculo kent hij wel het traditionele Septemberfeest, waarbij men met elkaar als straat een optochtwagen bouwt en de straat met verlichting versiert voor de hoofdprijs. Aan de hand van een thema doet iedereen in de stad zijn best om er iets prachtigs van te maken. Zo ontstaat er een lichtroute in de stad en dit trekt al jaren bussen vol mensen. Vooral 's avonds is het een prachtig gezicht. Of ik misschien het boekenstadje Bredevoort ken met het eigen jaarlijks dorpsfeest 'Bredevoort schittert?'

André is op de Wiersse gaan wonen op het 'tuinmans huis', voor zijn werk, waar hij Jess leerde kennen, die als Engelse een poosje stage zou komen lopen en daarna nooit meer weg zou gaan. Jess had hier meteen een gevoel van thuiskomen. Dat kwam mede doordat ze terecht kwam in 'een wereld op zich', die 'magisch' was in haar beleving en dat haar een groot gevoel van veiligheid gaf. De typische gezelligheid hier van 'koffie met appeltaart op een terras, de mooie, goed onderhouden dorpjes, de vriendelijkheid van de mensen en de trots die men uitstraalde over hun tuin'. Dingen waar ze niet bekend mee was, een andere mentaliteit dan in Engeland. 'Bepaalde gebruiken en tradities staan hier stevig overeind', zegt Jess, 'zoals het organiseren van zo'n straatfeest met elkaar als buurt'.

In Engeland zijn er andere gebruiken zoals de 'country fairs'. Oorspronkelijk waren deze vanuit het buurtschap voor het buurtschap georganiseerd, maar zijn tegenwoordig meer commercieel. Vroeger organiseerde haar oma voor 'country fairs' of voor Mayday (een nationale feestdag in Engeland) een markt van kraampjes met vers gebakken scones, wijn maken en proeven, jamproeverijen etc. Op deze feestdag wordt volgens gebruik veel gezongen en gedanst rond 'de meiboom' (the May Pole).

De pub, waar lief en leed wordt gedeeld met elkaar, wordt gezien als een 2^e huiskamer, waar de bezoekers vaste plekken hebben en wat misschien nog het meest dicht in de buurt komt van ons buurt- en naoberschap.

Ze maakten samen het buurtschap van zowel de Wiersse als het Medler mee, waar jaarlijkse feesten en dito gebruiken bestaan.

'Het aantal buurtbewoners dunde met het jaar uit', vertellen ze. Met name, doordat nieuwe mensen die er een huisje kochten, niet allemaal in buurt investeerden.

Nieuwe mensen zullen blijven komen, maar zal het naoberschap ook blijven? Dat was en is vooral de vraag nu er zoveel nieuwe aanwas bijkomt.

'Het hangt ervan af wat men wil investeren', zegt André. En ook waarom mensen hier komen wonen. Hoezeer wil je aandacht hebben voor een buurt waar je tweede woning staat? Hebben mensen interesse voor een andere cultuur met andere gewoontes?

Wat hem stoort, is dat sommige nieuwkomers in staat zijn om oude gebruiken te doen stoppen, omdat het geluidsoverlast zou geven. Neem nou een event als 'trekker trek', typisch iets van hier. Omdat een enkeling daartegen geprotesteerd heeft en vooral, dat de gemeente hierin mee gaat door het feest tot uiterlijk middernacht toe te staan, dat steekt hem. En dat doet het gevoel van saamhorigheid passend bij naoberschap, geen goed. Leven en laten leven is zijn motto.

André en Jess zijn hier met hun kinderen Lyndon (9) en Yente (7) in de zomer van 2015 komen wonen. Ze wonen naast het kasteel in het hart van ons buurtschap de Wildenborch.

De helft van het huis is oorspronkelijk gekocht door de ouders van Jess, die er geregeld waren. Na het overlijden van haar vader, komt nu haar moeder zo af en toe over uit Engeland.

Zelf zijn ze niet direct van alle gebruiken hoe het voorheen was of moest volgens de naoberplicht. Ze hebben eigenlijk nooit buurt gemaakt. Het kwam er niet van. Voor hun zijn persoonlijke contacten met de buurt belangrijker dan hoe het volgens de gebruiken zou horen. Zo zijn de kinderen vaak even aan het buurten bij Jan en Anja of de familie Langwerden iets verder aan de overkant, waar ze vertrouwd raken met de dieren. Dat gaat vanzelf. Het uitwisselen van moestuin lekkernijen of bijdragen aan De Wildenborcher hoort daar ook bij. En de kleine maar onvergetelijke gebaren. Toen de vader van Jess was overleden en Jess veel in Engeland was, stond Jetske met een pan eten voor André's neus. Dat werd erg gewaardeerd.

Tijdens de afgelopen winter, toen er zoveel sneeuw uit de lucht viel, hebben ze precies de essentie van naoberschap ervaren. Er bleek een enorme sneeuwlaag op zolder ingewaaid, wat bij toeval ontdekt werd, toen Jess' moeder iets naar beneden zag druppelen. Ze schrokken zich rot toen ze de hoop sneeuw zagen. Omdat ze even niet wisten waar te beginnen, vroegen ze Jan en Anja om hulp, die meteen aanboden om te komen en te blijven. Twee dagen zijn ze bezig geweest met sneeuw ruimen. Dat ze op deze manier zoveel hulp kregen, alsof het de gewoonste zaak van de wereld was, dat was voor hen een hartverwarmende daad van naoberschap: Dat je op je naover kunt rekenen en dat je er bent voor elkaar als het nodig is. En daarbij is het delen van plezierige dingen natuurlijk net zo belangrijk.

En verder: Hoe zal het naoberschap er over 10 – 15 jaar uitzien?

Ze hopen dat het dan nog hetzelfde is. Maar door de aanwas van nieuwkomers vreest André dat het toch met de tijd afneemt.

Wat moet in elk geval blijven? Vraag ik.

Jess vindt het buiten bezig zijn en elkaar treffen voor een praatje heel belangrijk voor de verbinding. En natuurlijk ... De Wildenborcher!

Kathy de Vries

Diamanten huwelijk Riek en Piet Vliem

Maandag 18 oktober was het 60 jaar geleden dat Piet Vliem en Riek Kreunen in het gemeentehuis van Vorden elkaar het ja-woord gaven. Loco burgemeester Blauw van de gemeente Bronckhorst kwam het bruidspaar feliciteren en overhandigde hen een prachtige plant.

Piet is geboren en getogen op boerderij 'Weideman' in Linde. Na de lagere school ging hij in Vorden naar de Landbouwschool.

Riek groeide op in de Wildenborch aan de Kamphuizerweg en zij bezocht na de lagere school de Huishoudschool.

Tijdens een dansavond, ter gelegenheid van het 750 jarig bestaan van Hengelo (Gelderland) in 1958, troffen Riek en Piet elkaar en sloeg de vonk over. Na drie jaar verkering werd er getrouwd op 18 oktober 1961. Piet trouwde in bij Riek op boerderij 'Kroep An' aan de Kamphuizerweg van Rieks' ouders.

Deze boerderij werd door het jonge paar overgenomen. Tot de laatste melkbussen (in 1978) bij de boer werden opgehaald verzorgde Piet, naast het werk op de boerderij, een melkriet naar de Vordense zuivelfabriek.

Wanneer 's zomers de koeien de wei ingingen, werd de deel schoongemaakt en gebruikt voor de overnachting van padvindergroepen.

Dat was het begin van de huidige camping en twee vakantiewoningen van 'Hoeve Kroep An'. Deze wordt al weer heel wat jaren gerund door Jacolien en Jan Langwerden.

Riek en Piet genieten volop van het buitenleven en de prachtige bloementuin. Aan hobby's ontbreekt het ook niet, samen kegelen bij de kegelclub in Barchem. Riek is actief bij de Wildenborchse klootschietvereniging en begeleidt soms klootschietgroepen bij Hotel Bakker en zij is al meer dan vijftig jaar lid van Vrouwen van Nu.

Het diamanten huwelijk werd op 18 oktober gevierd bij Taveerne De Wildenborcherhof.

Wij wensen Riek en Piet nog veel fijne jaren toe op hun geliefde plekje 'Kroep An'.

Reinier Klein Brinke

'Schoot an' met Ben Godtschalk en Vronie Hakkenbroek

Het is zondagmiddag en met een krachtig zonnetje fiets ik naar 'De Wildenborcherhof' om als vanouds, na een jaar of twee, weer middenin de vertrouwde en oergezellige sfeer van de Wildenborch te belanden. Ik ben uitgenodigd voor een 'Schoot an'?!
Reden voor de 'Schoot an', zo staat op de uitnodiging vermeld: Vronie en Ben 80 jaar, dank Wildenborch en vaarwel.

Als ik binnenkom, staan Ben en Vronie in het middelpunt, beide prachtig gekleed en word ik op een warme manier ontvangen. Het verrast me voor een tweede keer, want ik ben dan wel uitgenodigd, maar eigenlijk ken ik Ben alleen van naam. Via de mail had ik hem eerder gevraagd wat de reden was om mij uit te nodigen. Daarop kreeg ik snel antwoord met informatie over het ontstaan van De Wildenborcher en dat hij al sinds 2007 voor elk nummer een verhaal schrijft, veelal over zijn ervaringen op zee. In 2009, toen er nog maar één redactielid over was heeft Ben zich ingezet om ons buurtblad 'in de vaart' te houden. En dat is gelukt. Ben schrijft steeds, net als ik, met veel plezier voor De

Wildenborcher. Zodoende ben ik uitgenodigd. We zijn dus kompanen.

En dan vertelt hij me dat hij vanmiddag ook zijn dochter Marjolein weer zal zien, na 1,5 jaar. Door corona en de Brexit was een samenzijn onmogelijk. Ze woont namelijk in Engeland met haar Keniaanse man. Ze hebben elkaar in Engeland leren kennen, inmiddels hebben ze twee dochters en ze komen vanmiddag allemaal. Hij verheugt zich op het weerzien. Zijn kleindochters zijn al zoveel groter! Zijn zoon Jeroen is helaas verhinderd vanmiddag.

Het wordt een drukte van jewelste, zoveel buurtgenoten zijn er. Ben heeft hier 23 jaar met veel plezier gewoond. Hij vertelt in zijn speech wat een 'schoot an' is. Het betekent een borrel voor de maaltijd. En wat ik begriep werden dat wel eens twee borreltjes op zee.

Ook staat Ben stil bij hoe hij terugkijkt op dit buurtschap met zijn lief en leed. Hij krijgt gemakkelijk de lachers op zijn hand in de verhalen, je kunt merken dat hier geschiedenis ligt en Ben zijn plek hier had, met humor die een ieder lijkt te begrijpen.

Ben vertelt ook dat hij heeft leren ervaren wat mensen in een buurtschap voor elkaar betekenen bij vreugde, maar ook in geval van groot verdriet, zoals tijdens de ziekte en na het overlijden van zijn vrouw Marjo in 2010 en met het overlijden van Suus van der Schoot.

We toosten en we praten met vele bekenden onder het genot van een drankje, want 'het tempo moet hoog blijven', zegt Ben. Hier en daar blijven de zeemanstrekjes toch doorsijpelen, of je wilt of niet. In de tweede speech, die Ben voor de vuist weg doet, vertelt hij over zijn ontmoeting met Vronie. Eigenlijk kenden ze elkaar al heel lang, sinds ze burens waren in Leerdam, ten tijde van de Tweede Wereldoorlog.

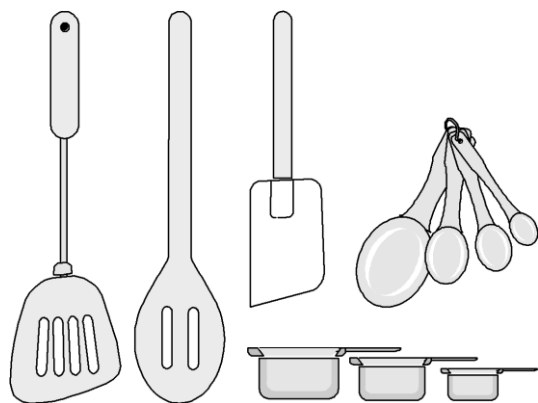
Ze deelden toen als kleine kinderen het bad met elkaar en, vertelt Ben, het schijnt dat Ben een keer in de poedelnaaktheid tegen Vronie gezegd heeft: 'Vronie, heb jij niks?'

Natuurlijk was er iemand in het publiek die zich afvroeg of er nog steeds een deel gedeeld werd, waarop Ben ad rem zei: 'Ja! Maar nu met gaten in de bodem waar de benen doorheen kunnen'. Vronie en haar toenmalig buurmeisje zijn altijd vriendinnen gebleven.

Toen Ben een fotootje als jongetje op schaatsjes op facebook zette, liet haar vriendin dit op een goede dag zien aan Vronie en vroeg: 'ken je je buurjongetje van vroeger nog?' Het schijnt dat ze toen verliefd is geworden op zijn O beentjes en zo is het begonnen. Vronie woonde in Delft, heeft haar huis verkocht en is met Ben gaan samenwonen. Inmiddels wonen Ben en Vronie al een poosje in Zutphen, de 'voorstad van Vorden' zoals Ben het noemt en dat bevalt hen goed. We gaan ook nog gezellig met elkaar stampot eten en rijden in donker weer op de fiets naar onze nestjes. Ben en Vronie bedankt en samen veel geluk gewenst!

Kathy de Vries

Kaiserschmarrn!

Zeker voor de komende wintermaanden een heerlijk gerecht, het lijkt op pannenkoeken maar is luchtiger en er zitten meer eieren in. In Oostenrijk krijg je er vaak pruimencompote bij. Het zoete met de wat zure pruimen combineert prima.

Het ontstaan van de naam van het gerecht kent een aantal varianten, zo zou een arme boerin een mislukte pannenkoek aan de verdwaalde keizer Frans Joseph (1830-1916) hebben geserveerd, met de mededeling dat het 'Schmarrn' was (rommel). Waarop de Keizer, die het gerecht zeer smakelijk vond, eraan toevoegde: 'dan wel Kaisers-schmarrn'.

Aannemelijker is dat het gerecht in eerste instantie bedoeld was voor Keizerin Sisi, die graag zachte gerechten at. Ze vond dit gerecht echter te vet, waarna het aan de keizer werd voorgeschoteld. Het werd hem geserveerd als Kaserschmarrn (een oud streekgerecht), maar de keizer verstond 'Kaiserschmarrn'.

Als kind at ik het, toen ik een jaar of negen was, een hele week elke avond in een Oostenrijks hotel. Of het heel gezond was weet ik niet maar mijn ouders vonden het prima en ze zullen mij overdag wel een appel meer hebben gegeven.

Ik vind het trouwens nog altijd héérlijk.

Benodigheden Kaiserschmarrn:

(Ingrediënten voor 4 pers.)

- ½ liter melk
- 240 gram bloem
- 3 eieren
- 4 eetlepels suiker
- zout
- een beetje boter
- een beetje rum
- citroensap
- eventueel rozijnen naar smaak

Bereidingswijze Kaiserschmarrn:

Besprenkel de rozijnen met de rum. De bloem en melk, samen met wat citroensap, goed mengen in een kom. Voeg een snufje zout toe. Scheid de eieren, bewaar de eiwitten en meng de dooiers door het beslag. Laat het beslag ca. 30 minuten rijzen. Sla daarna de eiwitten stijf met de suiker en spatel ze voorzichtig door het beslag. Laat de boter smelten in een koekenpan met een anti-aanbaklaag. Giet het beslag erin, strooi de rozijnen erover en bak de Kaiserschmarrn circa 4 à 5 minuten op matig vuur, tot de bodem goudgeel is. Keer dan de Kaiserschmarrn en bak de andere kant goudgeel. Met twee houten spatels/pannenkoekenmessen in kleine stukjes trekken (niet snijden). Leg het op een voorverwarmd bord, bestrooi ze dik met poedersuiker en serveer eventueel met pruimencompote.

Benodigheden pruimencompote:

- 500 gram pruimen
- 1 ½ deciliter rode wijn (150 gram)
- 2 eetlepels wijn- of ciderazijn
- 200 gram suiker
- 1 pijpje kaneel
- 2 afgestreken eetlepels maïzena

Bereidingswijze pruimencompote:

Was de pruimen, halveer en ontpit ze. Breng de wijn met de azijn, suiker en het pijpje kaneel aan de kook. Doe -als het mengsel kookt en de suiker opgelost is- de gehalveerde pruimen in de pan. Breng ze aan de kook en laat de pruimen enkele minuten door koken, roer af en toe. Voeg -als de velletjes van de pruimen net iets los beginnen te laten- de maïzena toe en kook al roerend nog even kort door tot de compote gebonden is.

Laat de compote afkoelen en liefst tot de volgende dag (in de koelkast) staan zodat de smaak goed door kan trekken.

Mahlzeit!

Gijs van den Biggelaar

Zomaar een foto

Pim Harkink (3 jaar) mag met moeder Cynthia meerijden op de grasmaaier.

Wil jij ook een keer met een foto in De Wildenborcher? Vertel het aan de redactie.

Kinderpagina

Zoek dezelfde wanten bij elkaar en geef ze dezelfde kleuren. Veel plezier er mee!

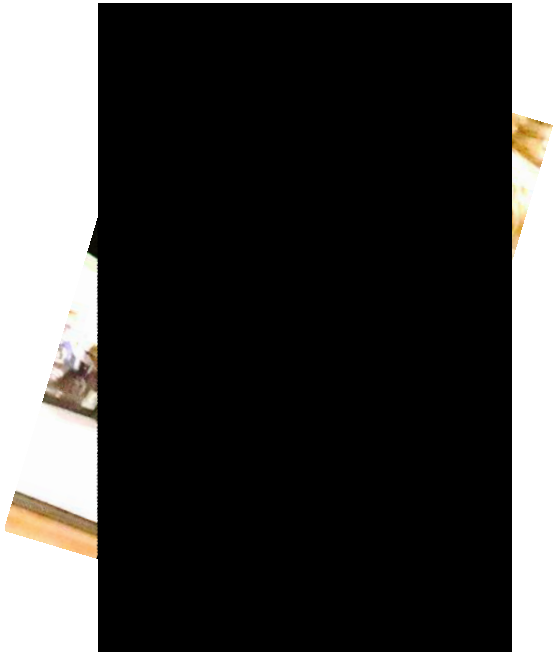
Postvak In

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Buiten-gewone planten

De sleedoorn

De sleedoorn is een van de eerste inheemse struiken die gaan bloeien in de vroege lente.

Wat is dat mooi, die zuiver witte bloempjes in het verder kaal en dorre landschap. Het is een veel vertakte struik en zoals zijn naam aangeeft zijn de takken bedekt met doorns. Lang zijn ze ook, langer dan die van een meidoorn bijvoorbeeld.

Tegen de herfst aan zijn de bevruchte bloemen zwarte gesteende vruchten geworden. Sleedoornbessen worden ze genoemd, of bij ons thuis gebruiken we de Engelse naam 'sloes' (uit te spreken als 'sloos'). Als je geluk hebt meten de bessen 1cm, of zelfs misschien iets meer. Heb je pech dan moet je het maar doen met kleinere vruchten. Want ja, ook met deze bessen valt er wat te maken. Je zou het misschien niet eerst verwachten, want sleedoornbessen zijn erg wrang van smaak. Het woord 'slee' wijst daar ook op; slee betekende vroeger iets waarvan je tanden stroef werd. Ook weer wat geleerd.

Het is inmiddels een paar weken geleden dat ik samen met mijn moeder sleedoornbessen ben gaan plukken. Dat was een hele tocht; door hoge brandnetels en doornachtige struweel hebben we gestruind en gekropen om op zoek te gaan naar die zwarte parels. Uiteraard bleken de eerste tien sleedoorn struiken in de rij bijna kaal van bessen te zijn, het was pas bij de elfde struik dat wij ons mandje konden vullen. Oh wat was die struik een mooi gezicht met zijn takken bomvol met grote dikke zwarte bessen. Het was duidelijk een kwestie van de volhouder wint!

Maar wat is nou zo lekker om zo'n ongemakkelijke zoektocht te willen doorstaan? Nou, dat is de heerlijke Engelse winterse borrel die 'Sloe Gin' heet. Om op te drinken met de kerst, of op een koude winterse avond voor de kachel. Need I say more? Daar loop ik in ieder geval graag een paar brandnetel prikken voor op.

Eenmaal thuis prikte ik de bessen met een satéprikker zodat de sleedoorn sappen er straks maximaal vrij zouden komen in de gin (jenever kan je ook gebruiken). Je kunt ze ook een nacht in de vriezer leggen waardoor de huidjes gaan basten. Maar, onder een kopje koffie vind ik priegel werk best leuk en dan is het ook gewoon klaar. Er zijn veel recepten voor Sloe Gin op internet te vinden, maar globaal gezegd is het gin+suiker+sleedoornbessen. Deze ingrediënten doe je in potten die je dagelijks zachtjes draait zodat alle ingrediënten goed mengen. Al gauw neemt het mengsel een prachtig donker rood-paarse kleur aan. Met de kerst zeef je de bessen eruit en schenk je de Sloe Gin in flessen. Het kan dus heel goed zijn dat als u dit leest dat ik dan aan de borrel zit. Lijkt u dat ook wat voel u dan vrij om een borrel te komen halen. Op is op!

Jess Cundall

75 jaar vrede in 2020

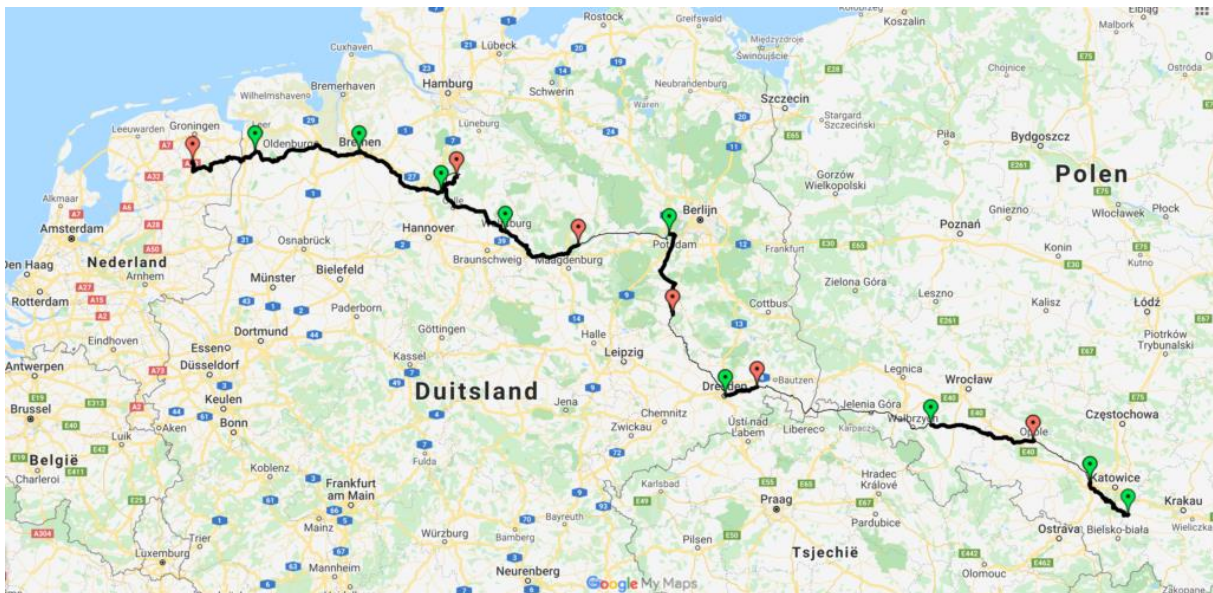

Roseanne Trijsburg van de Polsteeg is net twee weken terug van haar fietstocht 'Terug naar Westerbork' als ze vertelt over haar ervaringen. Samen met 54 andere Nederlandse, Poolse en Duitse studenten heeft ze een tocht gefietst van Auschwitz naar Westerbork.

Deze fietstocht is opgezet door initiatiefnemer Rudy Eding. Hij werkt in de financiële wereld en kwam zes jaar geleden met het idee van een fietstocht om te herdenken. Hij vormde een groep mensen om zich heen met als doel om de jongere generaties te laten beseffen dat vrede en vrijheid geen vanzelfsprekendheid is. Met het project 'Terug naar Westerbork' willen we nieuwe generaties bereiken. "Onze generatie" kan via ouders of grootouders die de Tweede Wereldoorlog nog hebben meegemaakt kennis nemen van dit onderdeel van onze geschiedenis.

De komende generaties kunnen dat niet meer. We willen de lessen uit de Tweede Wereldoorlog, en dan vooral over vrede, vrijheid en samenwerking, doorgeven aan nieuwe generaties'. (bron: website www.terugnaarwesterbork.eu)

Op 19 augustus vertrokken enkele bussen naar Auschwitz, op de 20^e was daar een educatief programma georganiseerd en op de 21^e startte de 850 km fietstour vanaf concentratiekamp Auschwitz-Birkenau, langs een aantal concentratiekampen tot aan Westerbork. Eigenlijk zou dit alles in 2020 hebben moeten plaatsvinden, van 22 april tot en met 4 mei om precies te zijn. Maar door de corona ging dat niet door. Zo werd het 75+1 vrede in 2021. Dit jaar fietsten 55 studenten en 20 begeleiders mee op deze tocht, die via GPS te volgen is en vanaf Westerbork tot kamp Bergen Belsen een blijvende route is geworden.

Fietsroute van Auschwitz naar Westerbork

Roseanne vertelt dat ze het heel indrukwekkend vond. Vooral wat ze zag en de verhalen die ze hoorde. Het prikkeldraad om elk kamp heen, de grote ingangspoorten en wachttorens met het spoor dat daar stopt, maakten alleen al indruk.

De verhalen dat er in concentratiekamp Auschwitz-Birkenau schoorstenen in de barakken waren aangelegd met het idee om deze te kunnen verwarmen, maar nooit gebruikt konden worden, omdat er geen hout was. Het spreekt tot de verbeelding.

Het bezoek aan de verschillende concentratiekampen gaven haar inzicht over de verschillen in opzet per kamp. Zoals in Bergen Belsen, waar geen gaskamers waren, maar vooral Russische krijgsgevangenen en Joden zaten, die omkwamen van de honger nadat Duitse SS-ers zich vanwege de uitbraak van cholera hadden teruggetrokken.

Het terrein bestond uit niet meer dan een groot grasveld, omspannen door prikkeldraad. Geen sanitair, geen barakken. Gevangenen groeven zichzelf in of bouwden provisorische tenten om toch een schuilplek te hebben. Er ligt momenteel een mooi veldje, een groot contrast met de kennis van nu.

Er waren werkkampen en vernietigingskampen, vertelt Roseanne. In Auschwitz-Birkenau werden de meeste mensen vermoord door vergassing ondergronds. Bovengronds werd door een bewaker handmatig Zyklon-B toegevoegd: de stof die mensen beneden doodde. Telkens weer maakte iemand bewust de keuze om te doden, iets waar Roseanne niet over uit kan, dat er zulke wrede en onmenselijke keuzes konden worden gemaakt.

Innentor des KZ Esterwegen, 1935
Foto: SS-Fotoalbum 1935 (Bundesarchiv Berlin)

Ze waren in kamp Esterwegen, een veengebied vlak over de grens van de provincie Groningen naar Duitsland, waar tot in de Tweede Wereldoorlog gevangenen zeer zware arbeid moesten verrichten in de veen-ontginning. Daar was sprake van ware terreur, dat werd uitgevoerd door de kampleiding. De gevangenen moest een nazi ideologie bijgebracht worden en daarvoor moesten zij werktaken verrichten.

Zand en veen moest op dag 1 verplaatst worden waar alles op de volgende dag weer teruggebracht diende te worden.

Niet zelden kregen de gevangenen na een dag hard werken, een afbeulsessie op de koop toe. Roseanne vertelt over een hoofdweg bestaande uit wel tienduizenden steentjes, allen precies even groot en even dik. Deze waren stuk voor stuk door gevangenen met de hand uit één groot blok vervaardigd, een hels karwei. Terwijl de studenten over deze weg liepen, beseften ze hoeveel stenen door al die arbeidende handen waren gegaan.

Roseanne vertelt hoeveel groter het leed was dan ze zich van te voren had ingebeeld. Ook was ze verbaasd over de stelselmatigheid van de gruwelijkheden. Zoals bij de Wannseeconferentie die werd gehouden in Berlijn, waar in slechts twee uur tijd 'het Joodse vraagstuk' werd besproken en beklonken: De Holocaust, een systematische genocide op het Joodse volk in Europa was het antwoord. Niet alleen Hitler, maar zovelen waren betrokken bij dit naziregime en maakten dit soort gruwelijke logistieke keuzes.

De avond gaf voor de studenten afwisseling, dan zochten ze de gezelligheid van elkaar op in de jeugdherberg of het hotel. Ze aten samen, speelden spelletjes of praatten nog na over de dag. 'De sfeer was heel wisselend tijdens de tocht', vertelt ze. Onder de studenten was sprake van gelijkwaardigheid. Roseanne merkte wel een verschil in hoe de Duitse studenten tegen de geschiedenis aankeken. Eén jongen had zijn hele familiegeschiedenis met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog uitgeplozen voordat hij meedeed, en had opgelucht geconstateerd dat zijn voorouders aan de goede kant hadden gestaan. Een andere jongen wees hen telkens op het verschil tussen 'Nazi's' en 'Duitsers', want vaak zeiden Nederlandse studenten 'dat hebben de Duitsers gedaan', terwijl het de Nazi's waren. Dat soort kleine nuances hield de Duitse studenten meer bezig dan de Nederlandse.

Er waren ook hoopvollere verhalen, zoals op landgoed Kreisau in Polen, waar de familie von Moltke woonde, en toen nog bij Duitsland hoorde. Daar kwam geregeld een Duitse groep gelijkgezinden van politici, ambtenaren, schrijvers, intellectuelen en economen bijeen (genaamd de Kreisau Kreis), en zwoeren samen tegen de dictatuur van Adolf Hitler. Zij voorzagen al dat het mis zou gaan onder Hitlers bewind en bereidden alvast plannen voor voor een wederopbouw van een toekomstig democratisch Duitsland. Helaas is deze groep in de loop van de oorlog opgerold. Ongeveer de helft heeft het overleefd. Na de oorlog werd dit deel van Duitsland weggegeven aan Polen, waardoor Duitse bewoners plotseling een ander heenkomen moesten zoeken. Dit heeft veel pijn veroorzaakt. Het landgoed wordt nu nog steeds gebruikt als ontmoetingsplaats (en verzoeningsplek) voor Polen en Duitsers.

Ook uit concentratiekamp Sobibor was een groep Russische krijgsgevangenen ontsnapt. Helaas werden de meesten later teruggehaald of tijdens de vlucht door een mijn overvallen. Van Sobibor hoorde Roseanne hoe wreed het bewind daar was. Je kreeg als Jood een enkeltje Sobibor, aldaar moest men zich meteen uitkleden om de enige gang in te gaan die direct naar de gaskamers leidde. Slechts 30 kampbewaarders leidden dit concentratiekamp waar uiteindelijk 170.000 (voornamelijk) Joden werden vergast. Sobibor moest zijn deuren sluiten, na een geslaagde opstand van 300 gevangenen die een 20 tal bewakers opsloten in barakken en ze doodschoten. Totaal overleefden 50 van de 300 opstandelingen deze actie.

In Dresden kwam de grote fietsploeg aan onder politiebegeleiding, alwaar ze een lunch geserveerd kregen, en waar de minister van onderwijs en wetenschap met hun in gesprek ging. Deze vertelde over de tijd van na de val van de muur. Deze periode gaf veel hoop aan de voormalige Oost Duitse bewoners. Hoop op een samengaan met west (en welvaren), maar dit is ze erg tegengevallen. De economische ontwikkeling staat inmiddels op een laag pitje. Fabrieken die voorheen nog draaiden, werden gesloten. Vervolgens werden er nog goedkopere krachten ingehuurd om hetzelfde werk te doen in andere, nieuwe fabrieken. Veel ouderen die de hoop hebben verloren op een betere toekomst, stemmen nu op de AfD (Alternative für Deutschland). De aankomst in Westerbork was voor de studenten heel emotioneel. De fietstocht en alle indrukken waren al met al best vermoeiend geweest. Iedereen verlangde enerzijds naar een dag thuis op de bank en tegelijkertijd wilde nog niemand afscheid nemen van elkaar. Na de dagenlange opgebouwde spanning naar dit einddoel, kwam er een soort van ontlading door de warme ontvangst van familie en de pers. Ze kregen een rondleiding over het kamp en legden rozen op het monument. Uiteindelijk kregen ze toespraken van de oud-commissaris van de koning, de opperrabbin van Nederland, de beschermheer van het project en de voorzitter van de Stichting Terug naar Westerbork. Het was heel bijzonder.

'Soms was het zwaar en pittig', zegt Roseanne over deze reis. Het fijne was, dat er tijdens de fietstocht ook weer gewoon beweging vooruit was, dat je de indrukken kon laten vervliegen. De boosheid werd van de pedalen af gefietst en er werd veel gedeeld met de andere studenten. Soms juist door gewoon stil te zijn. Want deze verhalen, je wordt er als mens toch ook gewoon stil van.

Kathy de Vries

Even voorstellen

Marleen van Gogh

Hoewel ik in Den Haag ben geboren, heb ik me altijd op mijn plek gevoeld in de Achterhoek. Waarschijnlijk komt dit omdat ik van kind af aan vooral in de vakanties veel in Toldijk ben geweest. Begin jaren zestig heeft mijn opa met zijn toenmalige partner een boerderijtje gekocht in Toldijk en verhuisden deze “stadse mensen” uit Den Haag naar de Achterhoek. In mijn herinnering mocht en kon daar alles: Wat me ook vooral is bijgebleven is de rust, ruimte, natuur en de schoonheid van het platteland. En niet te vergeten, de prachtige rivier de IJssel

Ruimte, natuur, wonen buitenaf, het liefst in een boerderijtje: het is na al die jaren mogelijk geworden, mede door de thuiswerkmogelijkheden die door Corona op mijn werk versneld zijn ingevoerd.

Ik werk in Den Haag op een ministerie en door Corona is het thuiswerken normaal geworden. Dit heeft vorig jaar zomer zeker een rol gespeeld bij mijn besluit om uit het westen te verhuizen naar de Achterhoek en buiten te gaan wonen.

Sinds februari dit jaar ben ik de trotse eigenaar van de boerderij aan de Kapelweg 3. Na een flinke verbouwing ben ik eind augustus samen met mijn hond Tommy verhuisd en geniet ik elke dag weer van de prachtige plek en omgeving. Niet alleen de omgeving, ook de mensen, de naobers, zorgen ervoor dat ik mij thuis en welkom voel. Zo vond ik de dag na mijn verhuizing een heel schattig zelf gemaakt boeketje op mijn tuintafel met een lief briefje erbij en ontving ik een mooie bos zonnebloemen van de burens. Ook de vele hulp die ik krijg bij het opknappen van de tuin en erf ervaar ik als warm en heel fijn en geven mij het gevoel dat ik niet alleen ben, ook al woon ik alleen in de boerderij. Hoewel ik niet direct over kwaliteiten beschik die wellicht handig zijn, hier op het platteland (ik heb bijvoorbeeld nog nooit op een trekker gereden), wil ik door het schrijven van dit stukje graag van de gelegenheid gebruik maken aan te geven dat ik graag klaar sta voor andere “naobers”, daar waar ik kan.

Nu het grootste deel van de verbouwing achter de rug is, realiseer ik me dat ik hier nu echt woon. Het voelt nog wel alsof ik permanent op vakantie ben en wat mij betreft mag dat gevoel blijven. Komende periode ga ik ervaren hoe ik invulling ga geven aan het hybride werken: deels thuis en een deel op het werk. Maar “dat komt vast goed”, zoals dat hier de gevleugelde uitspraak is (maar dan op z’n Achterhoeks ☺).

Marleen van Gogh en hond Tommy

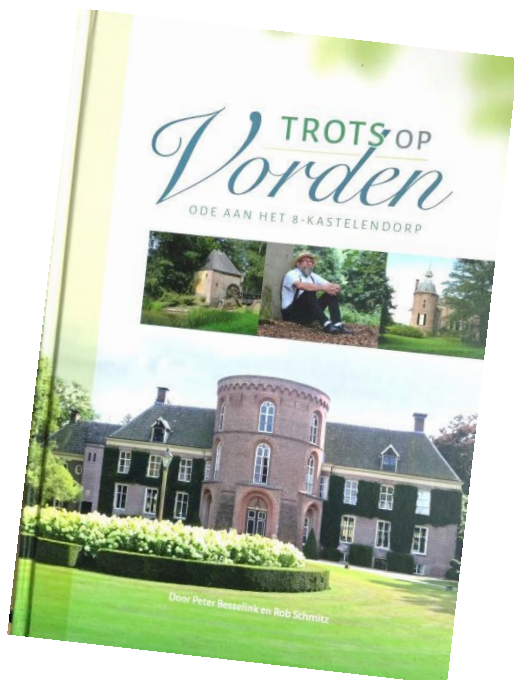
Het weten waard .....

Voor wie het niet heeft gezien op televisie:

De Ridders van Gelre (Bas Steman en René Arendsen) maken voor Omroep Gelderland programma's waarin de Gelderse geschiedenis centraal staat. De Ridders zijn nu op Grand Tour. Ze wandelen door Gelderland aan de hand van reisverslagen en dagboeken uit de negentiende eeuw. In deze aflevering wandelen ze van Lochem naar Zutphen, het land van Staring, W.C.H Staring, de zoon van de bekende dichter en landbouwkundige Staring. De route gaat van De Boekhorst naar De Wildenborch en eindigt in Zutphen.

De uitzending is te zien op de website van Omroep Gelderland:

<https://www.gld.nl/tv/aflevering/ridders-van-gelre-de-staringkoepel-de-boekhorst-de-wildenborch-zutphen/96862>

Onlangs verscheen het boek 'Trots op Vorden', een ode aan het 8-kastelendorp.

Twaalf Vordenaren zijn door Peter Besselink geïnterviewd. Zo is er, naast een persoonlijk portret van de geïnterviewden, een mooi beeld ontstaan van Vorden en de veranderingen door de jaren heen. De fotografie is van Vordenaar Rob Schmitz.

Het boek is uitgegeven door Bruna Boekhandel Vorden

Schoonmaakrooster Kapel

Vanwege de maatregelen rondom corona vinden er in de Kapel nog steeds minder activiteiten plaats, vandaar dat er ook minder frequent hoeft te worden schoongemaakt. Wordt u niet gebeld, dan vervalt deze keer de schoonmaakbeurt.

2021	
December	Diny van Ark – Gerry Kistemaker – Annie Schröer
2022	
Januari	Riek Vliem – Hermien Oplaat
Februari	Kathy de Vries – Judith Keurentjes
Maart	Alma v.d. Schoot – Ineke Braakman – Frieda te Lindert

Staat uw naam nog niet op de schoonmaaklijst, maar bent u wel bereid om één, maximaal twee keer per jaar een paar uurtjes mee te helpen onze Kapel schoon te houden, stuur dan een mailtje naar Reinier Klein Brinke: reinierkleinbrinke@planet.nl
Bellen mag ook: (0575) 55 65 12 of (06) 25 06 66 70.

Wees ook eerlijk en meld het wanneer u wel op de schoonmaaklijst staat, maar het eigenlijk toch wat te belastend vindt.

De lijst van werkzaamheden hangt in de werkkast.

Agenda: (onder voorbehoud)

Kapelcommissie: Winterwandeling, zondag 2 januari 2022
Nieuwjaarsreceptie, vrijdagavond 7 januari 2022

Verenigingen:

Vanwege het Coronavirus zijn de bijeenkomsten van de Wildenborchse verenigingen ook nog steeds onder voorbehoud.

Schietvereniging: Elke dinsdag, van 20.15 uur tot 22.30 uur

Wildenborchse Vrouwenclub: Laatste donderdag van de maand van 20.00 uur tot omstreeks 22.00 uur van oktober t/m april

Klootschieten: 3de zondag van iedere maand
10.00 uur verzamelen bij de Kapel